

Předmluva

Jsem rád, že péčí nakladatelství Dokořán a Běloruského centra společnosti Člověk v tísní vychází u nás vůbec první kniha, která nám dává možnost seznámit se blíže se zemí, o níž toho mnoho nevíme, ač její osud je pevně spojen s osudem Evropy i naší země. Kniha Neznámé Bělorusko popisuje a vysvětluje řadu událostí z běloruských moderních i starších dějin, které nám mohou pomoci porozumět příčinám současného stavu v této zemi, která se opět ocitla na pomezí mezi Evropou a Ruskem a z níž se již několik let snaží jeden bývalý ředitel sovchozu učinit svůj soukromý majetek a z jejích občanů své poddané podobně jako jeho četní předchůdci v dobách Sovětského svazu a předtím carského Ruska. Paradoxem přitom je, že do své funkce byl zvolen v jedněch z nemnoha svobodných voleb v první polovině 90. let, které proběhly na území Společenství nezávislých států. Téměř neexistující občanská společnost tehdy nedokázala zabránit ani zvolení zjevného populisty, ani státnímu převratu, jenž později s podporou Moskvy provedl.

Pro současné Bělorusko je typické, že autory jednotlivých příspěvků, z nichž některé jsem měl možnost poznat osobně, spojuje totéž, co kdysi disidenty v Československu a dalších zemích bývalého sovětského bloku – ač nemají příliš možností jak publikovat své knihy a články ve své vlasti a někteří, jako například nedávno zesnulý spisovatel Vasil Bykav, ji byli nuceni opustit, snaží se sdělovat svým spoluobčanům a světu, že se vládnoucímu režimu nepodařilo a ani nepodaří umlčet ty, kteří nesouhlasí s vládou úzké skupiny lidí (a v běloruském případě spíše jednoho člověka), jež se zaklínají hesly o pokroku, boji za mír a sprá-

vedlnosti pro všechny, a přitom každodenně těmto lidem lžou v televizi a novinách, ožebračují je a neposlušné „ztroskotance a samozvance“ šikanují, zavírají do vězení, vyhadzují ze škol či nechávají beze stopy zmizet.

Všichni autoři tohoto sborníku se také podílejí na vzniku základů již zmíněné občanské společnosti, která je podle mého hlubokého přesvědčení nezbytnou podmínkou pro úspěšné fungování demokracie a zároveň největší hrozbou pro všechny totalitní a nedemokratické režimy. To si uvědomuje i samozvaný běloruský prezident, který již od svého zvolení do funkce v roce 1994 vede s nezávislými iniciativami, sdělovacími prostředky a nevládními organizacemi zuřivý boj, v němž využívá stejných metod jako komunistické režimy východního bloku před rokem 1989.

Bělorusko je dnes tak v podobné situaci, jakou popsal tak výstižně ve svém známém eseji Milan Kundera ve vztahu k zemím střední Evropy po druhé světové válce – jako by neexistovalo, je „nepřítomné“ v evropském politickém i kulturním myšlení. Skoro by se dalo říct, že nebýt běloruského diktátora a jeho výstřelků, nevěděli bychom o této zemi a jejích deseti milionech obyvatel, kteří se po rozšíření Evropské unie stali i našimi sousedy, snad vůbec nic. Věřím proto, že k narušení této železné opony v našich myslích a většímu zájmu, který Bělorusko tolik potřebuje, přispěje i tato kniha.

Václav Havel
Červen 2005